

Özgün Makale

İnsan Hakları Bağlamında Göçün Güvenlikleştirilmesi¹

Securitizing Migration in the Context of Human Rights

İbrahim MAVİ*

Öz

Günümüzde göç; yoksulluk, küresel savaş politikaları, iç çatışma, terör, küresel iklim krizi ve kültürel çatışmalar gibi nedenlerle uluslararası bir niteliğe bürünmüştür. Artan göçmen ve mülteci sayısına bağlı olarak ülkeler yeni politikalar geliştirmek durumunda kalmışlardır. Bazı ülkeler düzensiz göçmenlerin, ekonomik, siyasal ve sosyal haklarını tanıırken bazı ülkeler ise göçü güvenlik kapsamında ele almış ve göçmen karşıtı politikalar izlemişlerdir. Bu çalışmada artan göçmen sayısına bağlı olarak göçün güvenlikleştirilmesinde etkili olan siyasal söylemler, uluslararası gelişmeler, insan hakları hukuku, göçmen hakları ve vatandaşlık konuları incelenmiştir. Göçün güvenlikleştirilmesi süreciyle beraber, insan hakları taleplerinin gelişmiş ülkelerden makul bir karşılık alıp almadığı sorusunun cevabı aranmıştır. Teorik olarak incelenmiş olan bu çalışmada 1980'lerden itibaren güvenlik teorileri incelenerek, klasik ve çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde ikiye ayrılmıştır. Çağdaş yaklaşımların geliştirdiği yeni güvenlik çözümlerinden yola çıkarak göçmenler de bu kapsamda değerlendirilmiştir. Ayrıca insan hakları belgeleri, göçmenlerle ilgili ortaya çıkan sözleşmeler, vatandaşlık hukuku ve göçmen haklarına ilişkin hukuki gelişmeler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Uluslararası Göç, İnsan Hakları, Göçmen Hakları, Göçün Güvenlikleştirilmesi.

Abstract

Today immigration has taken on an international character due to reasons such as poverty, global war policies, internal conflicts, terrorism, global climate crisis and cultural conflicts. Countries had to develop new policies depending on the increasing number of immigrants and refugees. While some countries recognize the economic, political and social rights of irregular migrants, some countries have considered immigration within the scope of security and followed anti-immigrant policies. In this study, political discourses, international developments, human rights law, immigrant rights and citizenship issues, which are effective in the securitization of immigration due to the increasing number of immigrants, are examined. With the process of securitization of migration, the answer to the question of whether human rights demands received a reasonable response from developed countries has been sought. For this reason, in this theore-

¹ Makale başvuru tarihi: 24.07.2022. Makale kabul tarihi: 22.08.2022.

* Dr., İzmir Uğur Eğitim Kurumları, ibrahimmavio1@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8268-6899.

tical study, security theories have been examined since the 1980s, and these theories have been divided into two within the framework of classical and contemporary approaches. Based on the new security solutions developed by contemporary approaches, immigrants are also evaluated within this scope. In addition, human rights documents, treaties related to immigrants, citizenship law and legal framework on rights of immigrants are examined.

Keywords: Migration, International Migration, Human Rights, Migrant Rights, Securitization of Migration.

Giriş

Küreselleşmenin yoğunlaşmasıyla beraber, sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve çevresel alanlarda yaşanan gelişmeler toplumsal hareketliliği de hızlandırmıştır. Bu nedenle küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar bağlamında ülke içi veya ülkeler arasında yaşanan gerginlikler yeni göç koridorları yaratarak hareketlilik alanını genişletmiştir. Bunun sonucunda göç olgusunun uluslararası boyutunun daha fazla görünürlük kazanmasıyla uluslararası göçün kontrolü artmış, yeni sınırlar oluşturulmuş, vize ve pasaport işlemleri daha detaylı işlem görmeye başlamıştır.

Göçün uluslararası bir olgu hâline gelmesine neden olan etkenler çeşitlilik gösterse de bu dönemdeki uluslararası göç hareketlerinin önceki dönemlerdekinden farklılığı, göçmen koridorlarındaki değişim düşünüldüğünde daha açık biçimde görülmektedir. Bu koridor az gelişmiş ülkelerden transit ülkeler aracılığıyla gelişmiş ülkelere doğru bir alan boyunca yayılmaktadır. Daha çok kaynak ülkelerde yaşanan zorlu hayat şartları ve çevresel etkenler bu süreci hızlandırsa da küresel politikaların yarattığı iç çatışmalar, savaşlar ve ekonomik kaygılar sonucunda göçler artmıştır. Sınırları aşan göç hareketleri ülkelerin iç siyasetini, egemenlik haklarını etkileyince göçler güvenlik sorunu olarak görülmeye başlamıştır.

Güvenlik, birey ve devlet ilişkilerinde olduğu gibi devletlerin de kendi aralarındaki egemenlik ilişkisine dayanmaktadır. İç ve dış güvenlik şeklinde ele alınabilen güvenliğin kapsamı değişmiş, devlet merkezli güvenlik anlayışına ek olarak özne temelli güvenlik anlayışı gelişmiştir. Buna bağlı olarak güvenlik siyasi, ekonomik, askerî, sosyal, kültürel, çevre güvenliği ve benzeri kategorilere ayrılmıştır. Yeni güvenlik alanlarına bağlı olarak günümüzün güvenlik tehditleri çerçevesinde yeni teoriler ortaya çıkmıştır. Bu teoriler uluslararası güvenlik, ekonomik güvenlik, siber güvenlik, savaş ve barış, çatışma, sınır güvenliği ve göç gibi alanlara yoğunlaşmıştır. Özellikle yeni göç dalgaları sonucunda sınır güvenliğinin tartışılması ve göçmenlerin güvenlik sorunu olarak görülmesiyle göçün güvenikleştirilmesi söz konusu olmuştur.

Göçün güvenikleştirilmesine neden olan süreç 1980'lerde başlamıştır. 11 Eylül İkiz Kulelerinin saldırıya uğramasıyla tırmanan güvenlik algısı, 2010 yılında Ortadoğu'da başlayan "Arap Baharı" ile üst noktaya ulaşmıştır. Son olarak Suriye'de ortaya çıkan iç çatışmalar göçün güvenlik sorunu olarak görülmesinde etkili olmuştur. Suriye'deki iç çatışmalar sonucunda göçmen sayısının artmasıyla beraber devlet egemenliği aşınmış, vatandaşlık kavramının değişimi konusunda yeni tartışmalar yaşanmıştır. Uluslararası hukukun koruması altına giren göçmenler göz önüne alındığında insanların artık arzulan bazı sosyal haklara erişmek için vatandaş olma ihtiyacı duymayacağı bir dünya düzenine adım atılmıştır. Kendi ülkeleri dışında yaşayan göçmenler o ülkenin vatandaşlarına nazaran çok daha kısıtlı haklara sahip olsalar da insan haklarından mahrum edilemeyecek hukuki düzenlemeler ile korunma altına alınmıştır. Vatandaşlık ve uluslararası insan hakları hukuku da bu amaçla yeniden şekillenmektedir.

Uluslararası Göç ve Göçle İlgili Temel Kavramlar

Uluslararası göç; savaş, iç çatışma, çevre tahribatları ve kıtlık gibi sebeplerle sınırları aşarak yerinden edilmeyi ifade etmektedir. Yakın dönemde ortaya çıkan küresel sorunlar bu süreci hızlandırmıştır. Bu sorunlara değinen Betts'e (2017) göre, devletlerin bölünmesi, baskıcı rejimler ile buna bağlı olarak yaşanan insan hakları ihlalleri, iklim değişikliği sebebiyle yaşanan fırtına, tsunami gibi çevre felaketleri uluslararası göçü ortaya çıkaran yakın dönem gelişmelerinin başında gelmektedir (s. 13). Bu gelişmeleri doğuran etkenlerin başında ise İkinci Dünya Savaşı, sömürgecilik karşıtı özgürlük savaşları, Soğuk Savaş dönemi yaşanan çatışmalar, Balkanlarda, Afganistan'da ve Irak'ta terörle mücadele kapsamında yürütülen işgaller, Afrika ve Kafkaslarda ortaya çıkan kargaşalar ile Güney Asya ve Ortadoğu coğrafyasında artan milliyetçi talepler gelmektedir. Ayrıca küresel iklim krizinin büyümesi, doğal kaynaklar ve su kaynaklarının tükenmesi, gıda ihtiyacının yeterli düzeyde karşılanamıyor olması, küresel iklim sorunlarından kaynaklı tsunami ve sel felaketlerinin artması gibi çevresel etkenler kitlesel göçü artırmıştır.

Yakın dönemde uluslararası göçlerin büyük çoğunluğunun zorunlu nedenlerle gerçekleştiği söylenebilir. Çünkü uluslararası boyutta yaşanan sorunlar insanları göç etmeye zorlamaktadır. Bu nedenle küresel zorunlu göç kapsamında "savaşlardan, çatışmalardan ve doğal felaketlerden kaçarak ülkeleri dışında yaşam mücadelesi veren insanların sayısı 70 milyona ulaşmıştır (Özçürümez ve İçduygu, 2020, s. 1). Küresel zorunlu göçler Öner'e (2012) göre insanların hayatta kalabilmek amacıyla yaşanan sorunlardan kaçmasını ifade etmektedir (s. 17). Ülkede yaşanan iç çatışma ve savaş bu sorunların başında gelmekle beraber, çevresel etkenler, doğal afetler, salgın hastalık, kıtlık da göç üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca etnik baskılar sonucu yaşanan çatışmalar ile diğer toplumsal, ekonomik ve siyasal etkenler zorunlu yer değişikliğine neden olan olgulardır. Bu zorunlu yer değişikliği sonucunda da alt göçmen türleri olarak mülteci, sığınmacı ve yerinden edilmiş gruplar ortaya çıkmıştır.

Göçmen grupları konusunda birçok kavram telaffuz edilmektedir. Kavramsal kargaşanın yaşanmaması adına bu kavramların açıklanması konuyu anlaşılır kılacaktır. Zorunlu göç sürecinde en fazla konu edinilen kesim mültecilerdir. Mülteci, "ırkı, dini, milliyeti, bir sosyal gruba aidiyeti ya da siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından faydalanmayan ya da faydalanamayan ve kendilerini ülkelerinin dışında bulan" (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi 1A (2) Maddesi) kişiler şeklinde tanımlanmıştır. Çatışma, şiddet veya zulüm nedeniyle menşe ülkelerden kaçmak zorunda kalan kişiler için yapılan sınıflandırma olan mülteciler; ırkları, dinleri, siyasi duruşları veya sosyal statüleri nedeniyle tehdit altında olan gruplar (Consern, 2022) olarak zorunlu göç sürecine en çok maruz kalan insanlardır. Sığınmacılar da aynı kategoride ele alınmıştır. Sığınmacı, uluslararası korunma almak amacıyla mültecilik talebinde bulunan ve resmîyette statüleri netleşmemiş kimseleri ifade etmektedir. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi Madde 33'e göre bir devlet mültecileri/sığınmacıları yalnızca uluslararası güvenlikle bağlantılı istisnalar dışında zorla geri gönderememektedir.

Göçle ilgili daha geniş kapsamda ele alınabilecek temel aktörler göçmenlerdir. Göçmen en genel anlamıyla yer değiştirme ve yeni yere "yerleşme" çabasında olan kimseleri ifade eder. Genellikle belli bir plan dâhilinde daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak amacıyla hareket eden göçmenler aynı zamanda zorunlu göç süreciyle birlikte düzensiz göçün de aktörleri olabilmektedir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde bir yerden başka bir yere giderek; kişinin hukuki statüsü, yer değiştirme hareketinin istemli veya istemsiz

gerçekleşmesi, yer değiştirme hareketin sebepleri ya da gidilen yerdeki kalış süresi gibi faktörleri dikkate almadan, kendi menşe yerinden uzaklaşan kimseleri göçmen olarak tanımlamaktadır (IOM, 2011). Göçmenleri ortaya çıkaran iki göç sürecinden bahsedilebilir. İlki düzenli göç iken, ikincisi zorunlu durumları da kapsayan düzensiz göçtür. Düzensiz göç süreciyle düzensiz göçmen kavramı ortaya çıkmıştır.

Gönderici, transit ve alıcı ülkelerin düzenleyici normlarının dışında gerçekleşen hareket (Canatan, 2020, s. 71) olarak tanımlanan düzensiz göç, 2011 yılından beri Suriye’de yaşanan iç karışıklığın tetiklediği insan hareketliliğinin etkisiyle artış göstermiştir. Devletler, Suriyeli göçmenlerin göç hareketini kontrol etmek, düzensiz göçü önlemek ve azaltmak amacıyla katı politikalara başvurmuş, kuralları sıkılaştırmışlardır. Kapar’a (2020) göre düzensiz göçü önlemeye dönük bu çabalar, beklenenin aksine daha fazla sayıda göçmeni, düzensiz göçmen hâline getirmiş, düzensiz göçmenlerin daha fazla sömürülmeleri, kötü ve güvencesiz işlerde çalışmaları, enformel ve yasa dışı ekonomide yer almaları sonucunu doğurmuştur (s. 147).

Düzensiz göçün artışı, yasa dışı yollarla ülkelere girişlerin çoğalması uluslararası göçleri hem nedenleri hem de sonuçları itibari ile güvenlik kapsamında ele almayı gerektirmiştir. Çünkü göçü ortaya çıkaran çatışma, yoksulluk, doğal afetler, insan hakları ihlalleri gibi nedenlere bakıldığında göçün güvenlik kaygısıyla gerçekleşen bir olay olduğu anlaşılacaktır (Telatar, 2019, s. 7). Ayrıca bu nedenlere bağlı olarak sınır aşırı göçlerin artışı ülkeler için de bir tehdit hâline gelmiştir. Bu kapsamda hem düzenli göç hem de düzensiz göç yönünden tetikleyici olan Suriye kaynaklı insan hareketliliğini ulusal egemenlik ve güvenlik bağlamında ele almak mümkündür. Bir sonraki kısımda dünyada değişen güvenlik algısına bağlı olarak göçün güvenlikleştirilmesi sebepleri de bu kapsamda ele alınmaktadır.

Güvenlik, Ulusal Egemenlik ve Göçmen Krizi

Güvenlik, kapsadığı konular bakımından disiplinler arası bir çözümlene gerektirdiği gibi, bu konuda uzlaşmış bir güvenlik tanımından bahsetmek mümkün değildir. “Neyin” ve “kimin” güvenliği soruları tek bir tanımın yapılmasını zorlaştırmaktadır. Buna rağmen güvenlik uluslararası ilişkiler bağlamında kabul görmüş bazı tanımlara sahiptir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde “uluslararası ilişkilerde güvenlik, ülkelerin algılanan ya da gerçek tehditlere karşı savunma mekanizmalarının tamamı olarak tanımlanmış ve devletlerarası ilişkilerin temel belirleyicilerinden birisi olmuştur” (Sayın, 2019, s. 99). Bu tanım devlet merkezli bir güvenlik yaklaşımının ifadesidir. Klasik güvenlik teorilerinin çoğu devleti referans olarak güvenlik açıklamalarında bulunmuştur. Fakat yakın dönemde güvenliğin devlet dışında özneleri de kapsadığına yönelik teoriler geliştirilmiştir. Bunlardan biri güvenlikleştirme teorisidir. Güvenlikleştirme teorisi güvenliği sadece askerî alanla sınırlandırmamakta, geniş bir tehdit ve güvenlik alanı üzerinde durmaktadır (Sayın, 2019, s. 108). Uluslararası göç de yeni güvenlik ve tehdit olgusu kapsamında ele alınmaktadır.

Göç, sebepleri ve sonuçları itibariyle çift yönlü bir güvenlik meselesi hâline gelmiştir. Bir tarafta insani güvenlik diğer tarafta ise devletin güvenliği yer almaktadır. Göç süreci kapsamında insan güvenliği kavramı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) tarafından yayınlanan 1994 İnsani Kalkınma Raporunda (Akçapar, 2012, ss. 570-571) detaylandırılmıştır. Raporda zorunlu nedenlerle göç etmek zorunda kalan insanların 7 güvenlik alanı üzerinde durulmuştur. Bunlar; ekonomi, yiyecek, sağlık, çevre, şiddet, etnik çatışma, siyaset olarak sıralanabilir. Bu güvenlik alanlarını da kapsayacak şekilde insani güvenlik alanının daralması sonucu göç artmıştır.

Güvenlik nedeniyle buldukları yerden ayrılmak zorunda kalan insanlar düzensiz bir şekilde ülkelere dağılmaya başlayınca devletler için güvenlik tehdidi hâline gelmiştir. Bunun sonucunda da göç güvenikleştirilmiştir. Taş'a (2020) göre, göç meselesi devletler açısından bakıldığında toplumsal güvenliğe varoluşsal bir tehdit olduğu gerekçesi ile karar alıcılar tarafından güvenlik alanına dâhil edilmiştir (s. 60). Göçmen olmanın suçlu olmakla eşdeğer görüldüğü ve yabancı düşmanlığının had safhada olduğu bu dönemlerde kamuoyunun da ikna edilmesi zor olmamıştır.

Güvenlik kapsamında yer alan düzensiz göç hareketleri ve uluslararası devlet-dışı aktörlerin uyguladığı terör, tüm dünya için öncelikli güvenlik tehdidi (Akçapar, 2012, s. 563) hâline gelmiştir. Bu nedenle de birçok ülkede ulusal güvenlikçi refleks göçün ulusal egemenlik sorunu hâline gelmesine neden olan etkenlere odaklanmıştır. Bu etkenler terör başta olmak üzere sosyal, siyasal, ekonomik ve çevresel olarak çeşitlendirilebilir. Bunlardan en çok dikkat çeken yakın dönemde artan terör olaylarıdır. Uluslararası göçle bağlantılı olarak artan küresel terör sorunları sonucunda artan savaş politikaları nedeniyle güvenlik meselesi 1980 sonrasında ön plana çıkmaya başlamıştır. Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ve çatışmaların da yeni bir boyut kazanmasıyla göçün güvenlik sorunu kapsamında ele alınmasına neden olan sebepler artmıştır. Akçapar'a (2012) göre sosyal ve ekonomik adaletsizlikler, işsizlik oranının artışı, yoksulluk, etnik ve mezhep kökenli iç çatışmalar, insan hakları ihlalleri gibi istikrarsızlığın devletlerarası askerî çatışma niteliği taşımayan boyutları bu manada birer güvenlik tehdidi olarak kabul görmeye başlamıştır (s. 563).

Uluslararası göç oranlarının artışı sonucunda işlenen suçlar, göçün güvenlik kapsamında değerlendirilmesinde etkili olmuştur (Erdoğan, 2020, s. 82). Göçmen sayısındaki artışla beraber sınır güvenliği, ulusal egemenlik ve insani güvenlik kavramları daha fazla vurgulanmıştır. Göçün güvenikleştirilmesi sonucunda daha önce güvenlik tehdidi olarak görülmeyen göç, tehdit kategorisinde yer almaya başlamıştır. Ayrıca Kümbetoğlu'na (2012) göre daha önce yasal olarak kabul gören göçlere odaklanan akademik çalışmalardan farklı olarak yeni çalışmaların, kaçak ülke girişlerine, insan ticaretine, göçle ilgili organize suçlara, göç edenlerin sosyal ağlarına ve kimlik sorunlarına odaklanmaya başlamasıyla yeni bir süreç başlamıştır (s. 82). Bu süreç 21. yüzyılın başlarından itibaren de yeni bir boyut kazanmıştır. Göç etmek zorunda kalan insanların yaşadığı güvenlik sorunları artmakla beraber, "uluslararası göçü toplumsal düzene ya da ulusal kimliğe meydan okuyan, hatta onu "tehdit eden" bir olgu hâline getiren gelişmeler" (Williams, 2008, s. 8). 11 Eylül saldırısı sonrası artış göstermiştir. ABD'de ve Avrupa'nın farklı kentlerinde gerçekleşen saldırılar Batı'da güvenlik önemlerini en üst boyuta çıkarmıştır.

Avrupa Birliği artan terör saldırılarına bağlı olarak terörizmle mücadele kapsamında 2001 tarihli Konsey Kararı almış, terör olaylarına karışan suçlularla mücadele ve terörizmin boyutları üzerinde durmuştur. Terör saldırılarının Avrupa'da yarattığı öfke, kaygı ve korku yeni önlemleri beraberinde getirmiştir. Bunun sonucunda devlet ve hükümet başkanlarının bir araya geldiği 25 Mart 2004 tarihinde "Terörizm ile Mücadele Deklarasyonu" (Cebeci, 2013) yayımlanmıştır. 2001 yılında da buna benzer bir deklarasyon yayımlanmasına rağmen, Kartal'a (2018) göre, 2001 yılında yayımlanan eylem planından farklı olarak, bu deklarasyonda teröristlerin takibinin yapılması, sınır kontrollerinin ve güvenliğin artırılması, terör örgütlerinin eleman kazanmasının önüne geçilmesi, AB ülkelerinin terörle mücadele konusunda yardıma ihtiyaç duyan ülkelere yardım etmesi konuları konuşulmuş ve kabul edilmiştir (s. 53).

Ortadoğu’da artan çatışmalar ve terör eylemleri nedeniyle kitlesel küresel göçlerin oranı artmış, güvenlikleştirici söylem de bu kapsamda yeniden şekillenmiştir. Avrupa ve Amerika’da bu duruma bağlı olarak “göç korkusu” ve göçle bağlantılı “İslam korkusu” (Erdener, 2020, s. 29) gibi korkular ortaya çıkmış, siyasal tavırlar ve göçmen karşıtlığının artışıyla beraber göçün güvenlik ve terör sorunu bağlamında değerlendirilmesi söz konusu olmuştur. Göçü egemenlik ve sınır güvenliğine tehdit olarak gören devletleri çözümlen bir çok teorisyene göre “yeni olan uluslararası göç değil, göçün güvenlik sorunu hâline getirilmiş” olmasıdır. Göç yıllardan beridir var olan bir olgu iken, bu sürecin kriz olarak algılanması Suriyeli göçmenlerle beraber ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda göçmenler yeni bir tehdit alanı olarak daha fazla dikkat çekmiştir. Bu durumda gelişmiş ülkeler dâhil birçok ülke göçü güvenliklerine bir tehdit olarak görmeye başlamıştır.

Yeni Bir Tehdit Algısı Olarak Göçmenler

Güvenlik uluslararası ilişkilerin temel kavramı olarak ele alınmıştır. Daha çok dışardan gelebilecek bir tehdidin olması durumunu ifade eden bu süreci Soğuk Savaş dönemi ve tek kutuplu dünyaya geçiş dönemi şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Soğuk Savaş döneminde devlet merkezli güvenlik algısında “düşman” kavramı ön planda olmuştur. Bu nedenle askerî gücün önemi daha fazla önemsenmiştir. Fakat Betts’e (2017) göre 1990’lara gelindiğinde devletler arası çatışmalar ve Irak, Somali, Bosna, Ruanda gibi ülkelerde karşımıza çıkan kompleks insani krizler uluslararası politika belirleyicilerin dikkatini daha fazla çekmeye başlamıştır (s. 106). Tehditler sadece diğer devletlerden değil aynı zamanda iç çatışmalar, fakirlik ve adaletsizlik, bulaşıcı hastalıklar, iklim değişikliği ve doğal afetlerden de kaynaklanmaya başlamıştır. Bunun sonucunda da “düşman” kavramı yerine “tehdit” kavramı daha fazla vurgulanır hâle gelmiştir.

Yeni dönemin güvenlik alanları küresel olarak demokrasi, insan kaçakçılığı, nükleer tehdit, salgın hastalık, küresel iklim krizi, göç gibi alanları kapsarken, bireysel anlamda insan hakları ve temel ihtiyaçları kapsamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında göçün yeni bir tehdit alanı olarak ortaya çıkmasına zemin hazırlayan gelişmeler bireysel olduğu kadar küresel boyutta da ele alınabilir. Bu gelişmeler “göçmen krizinin” arttığı Suriye’deki iç çatışmalarla üst boyuta ulaşmıştır. Suriyeli göçmenler ulus devlet merkezli milliyetçi anlayış tarafından ulus vatandaşlığına meydan okuyan bir güvenlik sorunu olarak görülmüştür. Sadece ulus devletler değil, “dünya vatandaşlığı”nı vurgulayan çoğu Avrupa ülkeleri için de göçmenler kimi zaman güvenlik sorunu hâline gelmiştir. Ayrıca “insan güvenliğinin göçmenlerin değil, sadece vatandaşların hakkı olarak görülmesi” (İbrahim, 2005, s. 169) aynı zamanda hak ihlallerini de beraberinde getirmiştir. Bu hak ihlallerinin ortaya çıkmasının sebebi de yukarıda ifade edildiği gibi göçün yeni bir tehdit alanı olarak ortaya çıkmasından dolayıdır.

2011 yılından itibaren yoğun ve kontrolsüz göçün artması ile göçmenler doğrudan ulusal tehdit niteliğine büründürülürken toplumda da göçmen korkusu ve göçmen karşıtlığı artışa geçmiştir. Bu vesileyle “ırkçılık, yabancı düşmanlığı, İslamofobi, çoğunluk grubu tarafından ‘farklı’ olarak değerlendirilen ‘ötekilere’ karşı yöneltilen diğer düşmanlıklara” (Hammarberg, 2012, s. 14) göçmen karşıtlığı (*anti-immigration*) da eklenmiştir. Gelişmiş ülkelerde muhafazakâr ideolojinin temsilcileri olan siyasi partilerce parti propagandası hâline gelmiş olan göçmen karşıtlığı, yeni gelişmelerin vurgulanmasına zemin hazırlamıştır. Bunun sonucunda uluslararası boyutta bu konu ile ilgili birçok gelişme yaşanmıştır. Bu gelişmelerden biri, BM 2016 yılında Mülteciler ve Göçmenler için New York Deklarasyonu’dur. Deklarasyonun 24. maddesinde “Devletlerin sınırlarını yönetme ve kontrol etme hakları ve sorumlulukları olduğunu kabul ederek, “uluslararası

insan hakları hukuku” ve “uluslararası mülteci hukuku” dâhil olmak üzere uluslararası hukuk kapsamındaki geçerli yükümlülüklerle uygun olarak sınır kontrol prosedürlerini uygulayacağız.” (UNHCR, 2016) vurgusu göçmenlerle ilgili hakları kapsarken, aynı zamanda sınır kontrollerini de ön plana çıkarmaktadır.

Uluslararası gelişmeler kapsamında günümüzde ulus devletlerin çoğu, öncelikli olarak sınır güvenliğini ön plana çıkarmıştır. Kimi ülkeler sınırlarına tel örgüler veya duvarlar çekmiş, sınır koruma güçlerini artırmıştır. Örneğin, güvenlik önlemlerinden en önemlisi sayılabilecek gelişme Trump döneminde Arizona, Texas ve California eyaletlerinin Meksika sınırına olan alanlarına çelik duvar çekilmesi olarak görülebilir (Goodman ve Luxen, 2019). Aynı şekilde komşu ülke Yunanistan’ın 40 km uzunlukta çelik duvar örmesiyle sınırlarını göçmenlerden koruma politikası (Euronews, 2021a), 2021 Kasım ayında Litvanya’nın Belarus’tan gelen mültecilere yönelik sınır güvenlik önlemleri, güncel gelişmeler arasında yer almaktadır (Euronews, 2021b). Türkiye’nin Suriye, Irak ve İran sınırı boyunca ördüğü duvar sınır güvenliği ve iç güvenlik kapsamında yapılırken aynı şekilde düzensiz göçmenleri önleme sürecinin bir parçasıdır (CNN Türk, 2021).

Göçmenlerle ilgili alınan önlemler nedeniyle sınırların kapatılması söz konusu olunca göçmenler de yasa dışı yollara başvurmuşlardır. Bunun sonucunda da “yasal olmayan” “yasa dışı göçmen” “illegal göçmen” “göçmen krizi” (Erbaş, 2019, s. 307) ortaya çıkmıştır. Akçapar’a (2012) göre uluslararası göçmen süreci güvenlik kapsamında ele alındıktan sonra, göçün insani boyutu göz ardı edilmiş, temel insan haklarına ulaşamadıkları için göçe zorlanan pek çok insan, bireysel güvenliklerini tehdit eder şekilde, insan tacirlerinin eline düşüp ya göç yolunda can vermiş ya da insanlık dışı şartlarda çalışıp sömürüye maruz kalmıştır (s. 564). Bunun sonucunda da göçle bağlantılı olarak insan ticaretinin önü açılmıştır.

Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Günümüzde göçmenlerin sınır geçişlerinin engellenmesi veya kısıtlanmasına bağlı olarak ortaya çıkan kaçak sınır geçişleri göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretinin önünü açmıştır. İçli’ye (2016) göre insan ticaretine neden olan etkenler, fakirlik, aile içi şiddet ve cinsel istismar, bilgisizlik ve cahillik, çevre ve arkadaş tavsiyeleri, örnek alma, siyasi istikrarsızlık, iç çatışma, savaşlar ve doğal afetler şeklinde ele alınabilir (s. 353). Uluslararası göçe bağlı olarak göçmen kaçakçılığı ise 2000 tarihli *Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*’ne ek “Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol”ün (2003) 3(a) maddesinde “doğrudan veya dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimî ikametgâh sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasa dışı girişinin temini anlamına gelir.”

Göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretinin ortaya çıkış süreci çeşitli yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu yaklaşımlardan en fazla dikkat çeken genelde “zorunlu sebeplerden dolayı” (Giddens, 2012, s. 549) meydana gelen göç olayına bağlı olarak insan ticaretinin göçle ilişkisi olduğunu vurgulayan göç yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre özellikle zorunlu göçün sonucu olarak insan ticareti artmaktadır. Herhangi bir nedenden dolayı yerinden göç etmek zorunda kalan insanların gerek ekonomik gerek siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle sorunlar yaşadığı ve bu sorunlar sonucunda suç örgütlerinin bu durumu kullanarak insanları sömürdükleri vurgulanmaktadır. Ayrıca göç etmenin zorlaştırılmasının, göçle bağlantılı bir risk olan insan ticaretini azalttığına yönelik kesin bir bulgu olmamakla birlikte, sınır geçişlerinin zorlaşmasının göç etme teşebbüslerini araçlara bağımlı kıldığı; bu bağımlılığın da insan ticareti riskini arttırdığı pek çok

araştırmacı tarafından savunulmaktadır (Özer, 2012, s. 17). Özellikle “tekne mültecileri” olarak tanımlanan mültecilerin kaçak yollardan ülke dışına çıkmaları pek çok kişinin ölümüne neden olduğu gibi, yasa dışı suç örgütleri maddi ve manevi olarak insanları mağdur edebilmektedir.

İnsan ticaretinin genellikle cinsel sömürü, iş gücü sömürüsü, zorla evlendirme, çocuk satışı, zorla dilendirme ve organ-doku ticareti şeklinde olduğunu vurgulayan 2020 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu’nda insan ticareti suçunun arttığı vurgulanmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2000, s. 65). Son dönemlerde ortaya çıkan göçmen dalgası sebebiyle suçlar da çeşitlilik göstermektedir. Bu suç çeşitliliğine bağlı olarak 2016-2020 yılları arasında Türkiye’de tespit edilen toplam insan ticareti mağdur sayısı 1.115’tir.

İnsan ticareti küresel bir sorun olarak günümüzde daha fazla dikkat çekmektedir. İnsan haklarının ihlal edilmesi açısından dünya genelinde gerçekleşen bu sorun göç süreçlerinde daha fazla ön plana çıkmıştır. Bu süreç ABD tarafından 2021 yılında yayınlanan İnsan Ticareti Raporu’nda çeşitli başlıklarla ele alınmıştır. Raporda dünya genelinde gerçekleşen insan ticaretinin insan hakları ihlalinin en ağır biçimlerinden biri olduğu üzerinde durulmuştur. ABD İnsan Ticareti Raporu’na göre (Department of State USA, 2021), COVID-19 salgını, insan kaçakçılığı da dâhil olmak üzere küresel olarak insan hakları ve ekonomik kalkınma için benzeri görülmemiş yansımaları olan bir sağlık krizi olmuştur (s. 2). COVID-19, insan ticaretine karşı güvenlik açıkları yaşayan kişilerin sayısını artırmıştır. Bunun sonucunda mevcut ve planlanan insan ticaretiyle mücadele müdahalelerini kesintiye uğratmıştır. Dünyanın dört bir yanındaki hükümetler, genellikle insan ticaretiyle mücadele çabaları pahasına kaynakları pandemiye yönlendirmiştir. Bu da koruma önlemlerinin ve mağdurlar için hizmet sunumunun azalmasına, önleyici çabaların azalmasına ve insan tacirlerinin soruşturma ve kovuşturmalarının engellenmesine neden olmuştur. Pandemiden kaynaklı sorunları hafifletme çabalarının yarattığı ekonomik ve sosyal sıkıntı, savunmasız ve marjinal nüfus için riskleri artırmıştır. Bu durumda da insan güvenliği ile ilgili tartışmalar artmıştır. Uluslararası göçün kontrol edilemez bir noktaya ulaşmasıyla beraber bu tartışmalar hak ihlallerine yönelik olmuştur. Bunun sonucunda da evrensel insan hakları bağlamında göçün güvenlik boyutu akademik çalışmalara konu olmuştur. Bir sonraki kısımda da buna yönelik vurgular söz konusudur.

Evrensel İnsan Hakları Bağlamında Güvenlik ve Göç

İnsan hakları, çağdaş dönemde devletin bireylerle olan ilişkisini kapsayan ve rasyonel hukuki temelde yazılı metinlerle desteklenmiş olan hakları kapsamaktadır. İnsan haklarına dair gelişmelerin tarihi eskilere dayansa da modern anlamdaki gelişmeler ve insan haklarına evrensel nitelik kazandırma çabaları yakın dönemi kapsamaktadır. İnsan haklarının referans noktası 10 Aralık 1948 yılında ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’dir ve insan haklarını evrensel olarak koruma amacındadır. Medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kapsayan evrensel beyanname çerçevesinden bakıldığında, Douzinas’a (2017) göre, insan hakları yalnızca bu hakları -etkin bir şekilde olmasa da- açıkça kabul eden devletlerin yurttaşlarına “ait” değildir (s. 374). Bu nedenle uzun bir süre uluslararası insan hakları hukuku, “yurttaş olanlar” ile “yurttaş olmayanlar” arasında bir ayrıma dayanılarak gelişme eğilimine girmiş olsa da son yıllarda bu ayrım göçmen kavramı etrafında yeniden ele alınmıştır. Göçmenlerin, mülteci, sığınmacı, vatanlızsız kişi, göçmen çalışan, insan ticareti mağduru, kaçak göçmen, yakın zamanda ise düzenli göçmen ve düzensiz göçmen gibi kavramlarla nitelenen farklı haklara sahip alt göçmen grupları (Grant, 2011, s. 25) şeklinde bir ayrıma tabi tutulmasıyla hakların kapsamı değişmiştir.

Göçmen grupların haklarının düzenlenmesinde 10 Aralık 1948'de benimsenen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesinde yer alan sığınma hakkı dayanak olarak görülmüştür. Ayrıca 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ve koruyuculuk niteliğinde olan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü göçmenlerle ilgili temel hakların düzenlenmesinde referans alınan ilk gelişmelerdir. Bu gelişmeler uzun yıllar boyunca göçmenlerin yaşadıkları sorunları azaltmak ve göçü temel insan hakları kapsamında bir noktaya taşımak amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu alanda yaşanan gelişmelere bağlı olarak günümüzde vatandaşlık, göçmen hakları ve güvenlik konusunda da bir dönüşüm yaşanmıştır. Göçmenler güvenlik tehdidi olarak görülmüş, ulusal egemenlik ve sınır güvenliği koruma hakkı meşruiyeti kapsamında temel hak ihlalleri söz konusu olmuştur. Bu ihlallerin artması sonucunda uluslararası kuruluşlar yeni yol haritaları çizmek zorunda kalmıştır.

Uluslararası alanda benimsenen ilkeler, devletler tarafından imzalanan sözleşmeler ve referans alınan evrensel beyannamenin gösterdiği üzere, her devletin benimsemesi gereken temel bir ilke vardır, insan hakları. Bu nedenle hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına saygılı demokratik bir anlayış ile yönetildiğini iddia eden devletlerin ülkeye hangi yollarla girerse girsin, bireylerin sığınma başvurusu yapabilme, sığınmacıları koruma, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne uygun şartlar taşımaları durumunda mülteci statüsünü tanıma ve geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkelerine saygı duyma konusunda uluslararası yükümlükleri (Akçapar, 2012, s. 566) olduğu kadar bu bireylerin güvenliklerini sağlamak da görevler arasında yer almaktadır. Benhabib'e (2006) göre bütün bu gelişmeler insanların ve özellikle mültecilerle sığınmacıların sınır ötesi hareketlerinin artık uluslararası bir insan hakları rejiminin konusu olduğunun göstergesidir (s. 17).

İnsan hakları rejiminin bölgesel ve evrensel gelişmelere öncülük etmesi, göçmenlerle ilgili yeni hukuksal gelişmelerin ortaya çıkması, "uluslararası insan hakları hukuku, uluslararası insani hukuk ve uluslararası mülteci hukuku alanlarında yaşanan gelişmelerden dolayı, devlet egemenliği ve insan hakları arasındaki dengede bir değişimin yaşanmış olması (Betts, 2017, s. 79) bu konunun ciddiyetinin göstergesidir. Uluslararası gelişmelerin artmasıyla göçmen haklarını kapsayan politikalar ön plana çıkmıştır. Bu sayede de göçmenlerin temel hakları evrensel sözleşmeler ve gelişmeler ışığında yeniden şekillenmiştir.

Göçmen haklarının geliştirilmesi adına ortaya çıkan uluslararası çabalar, BM'ye üye devletler tarafından kabul edilen sözleşmelerle desteklenmiştir. Bu destekleri vurgulayan Benhabib'e (2006) göre, BM öncülüğündeki uluslararası sözleşmeler ile BM'ye bağlı birimler günümüzdeki göçmen haklarının ilerlemesine de katkı sunmuştur. Bu gelişmeler AB'ye üye ülkeler tarafından da desteklenmiştir. Örneğin Avrupa Birliği öncülüğünde temel haklar bildirgesinin yayınlanmış olması, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kurulması destekleyici gelişmelerdir (s. 17). AB üyesi ülkelerinin yanı sıra diğer Avrupa Konseyi üyesi ülkeleri de kapsayan Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesi çerçevesinde gelen taleplerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde dinlenmesine izin verilmesi, bunun sonucunda hukuki yaptırımın olması anlamında da önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Amerika Kıtaları arası İnsan Hakları Komisyonu ve Amerika Kıtaları arası İnsan Hakları Mahkemesi'nin kuruluşuyla birlikte Amerika kıtasında da insan hakları alanında ilerlemelerin söz konusu olduğu savunulabilir.

Genelde insan hakları özelde de göçmen hakları, BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesi referans alınmak üzere birçok sözleşme ve protokolle desteklenmeye devam etmektedir. Devletlerin iç hukuklarına dair doğrudan bir yaptırım gücü olmayıp tavsiye niteliğinde görülen evrensel beyannamenin dünya çapındaki

uluslararası kuruluşlarda yer alan devletler tarafından kabul görmesi bir anlamda bağlayıcılığı sağlamaktadır. Buna uymayan bir devlete direk bir yaptırım olmasa da uluslararası arenada bu konuda ülkeyi zor durumda bırakacak gelişmeler oluşabilmektedir. Bu süreç devletler üzerinde etkili olmaya başlayınca hak ihlallerinin azalmasında da etkili olmuştur. Hatta devletler egemenlik alanları içerisinde yer alan vatandaşlarına tanıdığı ekonomik ve sosyal haklardan göçmenleri mahrum bırakmadığı gibi, insan hakları ile çatışan, göçmen haklarını ihlal eden hiçbir eyleme de izin vermemekle yükümlü tutulmuştur (Kapar, 2020, s. 154).

İnsan hakları konusunda yaşanan bütün gelişmeler günümüzde göçmen haklarını da kapsayacak nitelikte düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Bu düzenlemelerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan gelişme gittikçe artan küresel göç hareketliliği ve çoğalan göçmen sayısıdır. 2020 Dünya Göç Raporu güncel tahminlere göre dünya çapındaki uluslararası göçmen sayısı 281 milyondur ve bu da yaklaşık olarak dünya nüfusunun %3,6'sına denk gelmektedir (IOM, 2021). Artan göçmen sayısının bir sonucu olarak ortaya çıkan sorunlar ülkelerin sosyal, ekonomik ve siyasal yapısında değişikliklere neden olmuştur. Bu durumda da göçmen haklarının kapsamı ve sınırları tartışılmaya başlanmıştır. Günümüzde bu tartışmanın ana aktörleri Suriyeli göçmenlerdir. Suriyeli göçmen hareketliliği sadece kaynak ülke veya komşu ülkeleri değil Avrupa ve Amerika'yı da içine alan küresel bir boyut kazanmıştır.

2011 yılından itibaren zorunlu nedenlerden dolayı göç eden Suriyeli göçmenlerin karşılaştıkları sorunlara çözüm üretme çabaları de aynı yasal süreç içinde değerlendirilmiştir. Suriyeli göçmenlerin entegrasyonu ve adaptasyonu ile güvenlik konuları birçok ülke tarafından ele alınarak, yasal düzenlemelere gidilmiştir. Uyum politikaları çerçevesinde sağlık, ana dilde eğitim, istihdam, barınma, aile bütünlüğü, kültür ve inanç ile siyasi katılım süreci konusunda gelişmeler yaşanmıştır. Politik haklar ve vatandaşlık kavramının tartışılması sonucu siyasi katılım, seçme ve seçilme, demokrasi ve çoğulculuk konuları da ayrıca gündeme gelmiştir.

Birleşmiş Milletler, göçmen süreci ile ilgili olarak sadece içinde yaşadığımız dönemde değil, gelecekte de göçle ilgili önlem alma adına belli hedefler oluşturmuştur. Çünkü göç ve göçmen sorunları gelecekte de devam edecek gibi gözükmektedir. Bu nedenle Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından biri olan "Eşitsizliklerin Azaltılması" kapsamında üye ülkeler daha düzenli bir göç yönetimi üzerinde durmaktadır. Bu kapsamda BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları madde 10.7.'de "planlı ve iyi yönetilen göç politikalarının uygulanmasıyla insanların sistemli, güvenli, düzenli ve sorumlu göçlerinin ve yer değiştirmelerinin kolaylaştırılması" amaçlanmaktadır (IOM, 2021).

Güvenlik ve İnsan Hakları Bağlamında Türkiye'nin Göçmen Politikası

Türkiye göç yolları üzerinde yer alması nedeniyle yüzyıllarca göçmen akımına uğramıştır. Ayrıca uzun yıllardan beridir Ortadoğu'da istikrarsızlığın devam ediyor olmasından kaynaklı göç akışları devam etmektedir. Türkiye son yıllarda komşu bölgelerde yaşanan insani krizler ve istikrarsızlık ortamı nedeniyle uluslararası zorunlu göç hareketlerinden en çok etkilenen ülkelerden biri olarak göçlere ev sahipliği yapmaya da başlamıştır. 2011 yılında Suriye'de başlayan insani kriz sonucunda milyonlarca göçmen Türkiye, Ürdün ve Lübnan başta olmak üzere komşu ülkelere sığınmıştır. Türkiye, Suriye'de yaşanan büyük krizi insani boyutuyla ele alarak, açık kapı politikası uygulamıştır.

Türkiye'ye Suriyeli göçünün üç dönemde gerçekleştiğini vurgulayan İçduygu ve Şimşek (2016), yetkililerin "açık kapı" politikası izleyerek güneydeki Hatay, Kilis, Gaziantep ve Şanlıurfa

illerinde çadır kentler inşa etmesiyle ilk dönemin başladığını vurgulamışlardır (s. 60). Ardından sürmekte olan Suriye iç kriziyle beraber 2013 yılında göçmen sayısı artmış, “misafir” etme süreci böylelikle devam etmiştir. 2015 yılı itibarıyla ile üçüncü sürece girilmiş ve Türkiye’nin Suriyeli mülteci nüfusu Mart 2015 ortası itibarıyla 1,7 milyonu aşmıştır. Açık kapı politikasının sonucunda da 2015 yılı itibarıyla Türkiye, dünyada en fazla göçmene ev sahipliği yapan ülke olmuştur (Human Rights Watch, 2016). Milyonlarca Suriyeli göçmenle beraber, uluslararası koruma kapsamında Irak, Afganistan, İran, Somali gibi ülkelerden gelerek Türkiye’de uluslararası koruma başvurusu yapan ve bu süreç sonuçlanıncaya dek Türkiye’de yaşayan kişilerin sayısı da azımsanmayacak derecededir.

Türkiye’nin göçmenlerle ilgili yaklaşımlar büyük ölçüde insani yardım saikiyle gerçekleştirilmiştir. Fakat göçmenlere ev sahipliği yapılmasında insani yardım düşüncesi kadar Avrupa ülkelerinin politikaları da etkili olmuştur. Avrupa Birliği ülkelerinin göç sürecinin yönetimi konusunda Türkiye’yi desteklemeleri ve göçmenlerin Avrupa’ya geçişlerini sınırlandırmaları amacıyla izlediği politikalar Türkiye’yi Suriyeli göçmenler konusunda temel aktör hâline getirmiştir. Avrupa Birliğine katılım sürecinde Avrupa ülkeleriyle ortak çalışan Türkiye hem maddi destek almış hem de sosyal uyum ve düzenli göç yönetimi konusunda paydaşlarıyla iş birliği içinde olmuştur.

Türkiye Suriyeli göçmenlere yönelik izlediği politikalar çerçevesinde sınır güvenliğini sağlamak koşuluyla göçmen kabullerini uzun yıllar sürdürmüştür. Ayrıca sağlıklı göç yönetimi için 2013 Nisan ayında, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu TBMM tarafından kabul edilmiştir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013). Bu kanun sonucunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Türkiye’de geçici koruma sağlanan kişilerin hakları, yükümlülükleri ve bu kişilere ilişkin prosedürleri ortaya koyan Geçici Koruma Yönetmeliği’ni 22 Ekim 2014 tarihinde kabul etmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2019).

Türkiye, Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde göçmenlerle ilgili olarak kendi yasal düzenlemelerini yapmış, hukuki, siyasi, sosyal ve ekonomik önlemleri de bu politikalar çerçevesinde oluşturmuştur. Aynı zamanda göçmenlere yönelik politikalarını şekillendirirken, evrensel göçmen hakları da esas alınmıştır. Ayrıca Avrupa Birliği desteğinin alınmasıyla göç yönetim sürecinde uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleriyle iş birliğine gidilmiştir. Bu kapsamda göçmenlerin uyumu, göç sürecinin yönetimi, temel insan haklarının desteklenmesi amacıyla Geçici Koruma Yönetmeliği Madde 26’da “sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal hizmetler ve yardımlar ile tercümanlık ve benzeri hizmetler” sağlanacağı vurgulanmıştır. Yönetmelik kapsamındaki yabancılara, tanınan sağlık, eğitim ve gıda yardımlarına ek olarak ayrıca Geçici Koruma Kimlik Belgesi de verilmektedir. Herhangi bir harca ve ücrete tabi olmayan kimlik belgesi ve bu belge üzerinde yer alan kimlik numarası ile bu kişiler, sosyal ve hukuki haklardan faydalanabilmektedir (Oruç, 2021, s. 129).

Geçici Koruma Yönetmeliği (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2014) ile Suriyeli göçmenler başta olmak üzere geçici koruma statüsüne sahip insanlara, çalışma hakkı, eğitim ve öğretim hakkı, temel ve acil sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanma hakkı tanınmıştır. Göçmenlere tanınan haklar gün geçtikçe artmakla beraber, yakın dönemde bu durum küçük çaplı da olsa toplumsal bir gerginliğe neden olmuştur. Ortaya çıkan gelişmeler çerçevesinden bakıldığında bu konunun güvenlik meselesi dışında tutulması mümkün olmamaktadır. Son yıllarda Afganlı göçmenlerin artışıyla da ülke içinde birtakım gerginlikler yaşanmaya başlamıştır. Bunun sonucunda da göçmenlere karşı olumsuz bakış açıları gelişmiştir. Örneğin “göçmenlerin Suriye’ye geri dönmeye-

ceği” algısı bu etkenlerin başında gelmektedir. Bu tarz durumları alan çalışmasıyla desteklemek sosyolojik bakışı güçlendirecektir. Bu konuda yapılmış kapsamlı çalışmalar mevcuttur. Örnek olması açısından Çağatay Sarp’ın 2018 yılında gerçekleştirdiği araştırma ile M. Murat Erdoğan’ın 2014, 2017 ve 2019 yıllarında yaptığı çalışmalar ele alınmıştır.

Sarp (2021), Ankara’da yaşayan Suriyeliler üzerine yaptığı nitel bir alan araştırmasında dikkat çeken bir hususu “Suriyelilerle ilgili sorun algılamaları olan yerli toplum üyelerinden önemli bir bölümünün onlarla hiçbir ilişkisinin olmaması veya çok sığ bir ilişkiye sahip olmaları” şeklinde ifade etmektedir (s. 170). Devamında yerli toplum ile göçmenler arasındaki bu sınırlı ilişkiyi şu biçimde tarif etmektedir, “Suriyeli göçünün başladığı ilk günden beri Suriyelilerle yerli toplumun dinamik bir ilişki içerisinde olduğunu söylemek mümkün değildir”. Bu açıdan bakıldığında toplumsal gerginliğin ve kaygının nedenlerinden birisinin de göçmenlerle yerli toplum arasında sağlıklı bir iletişimin kurulamamış olması gösterilebilir.

Erdoğan’ın Suriyeliler ile ilgili yaptığı kapsamlı alan araştırmalarında toplumun hissettiği kaygı üzerinde durulmaktadır. 2019 yılında Türk toplumunun Suriyeliler konusundaki kaygılarının artmasıyla, kaygının nedenleri, çeşitleri ve boyutlarını Suriyeliler Barometresi, *Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi* araştırmasında ele alan Erdoğan’ın (2020) ifade ettiği gibi daha önceki araştırmalara oranla Türk toplumunda göçmenlerle ilgili kaygılar artış eğilimindedir (s. 81). Çalışmada elde edilen verilere göre, kaygıların artan bir eğilimle yüksek düzeyde olduğu, toplumsal kabulün de oldukça kırılğan olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Erdoğan’ın 2014, 2017 ve 2019 yıllarında yaptığı üç ayrı araştırmanın sonuçlarına göre kaygıların artmasında Suriyelilerin geri dönmeyeceği düşüncesi ortak bir sonuç olarak sürekli artış eğilimi göstermiştir. 2019 araştırmasına göre Türk toplumunun %48,7’si Suriyelilerin hiçbirinin geri dönmeyeceğine inanmaktadır.

Göçmenlerin geri dönmeyeceğine dair olan inanç toplumsal gerginliği tırmandırırken güvenlik meselesini gündemde tutmaya devam etmektedir. Aynı şekilde doğumlarla göçmen sayının artacağı ve vatandaşlık üzerinde olumsuz etki yaratacağı endişesi, ekonomik gelirin paylaşılması, işini kaybetme korkusu, dil, kültür dönüşümü ve ulus vatandaşlığının tehdidi, göçmen gruplar içinde şiddet ve terör eylemlerine başvuracak insanların barınması, sosyal alanların ve mekânların ayrıştırıcı etkisi, etnik çatışmaya neden olacak girişimler, Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşları ile evlenerek vatandaşlık elde etme girişimleri, sosyal destek programlarının göçmenlere uygulanması sonucu ekonomik sorunların artacağı kaygısı da tetikleyici etkenler içinde yer almaktadır.

Göçmenlerin bir tehdit olarak görülmesinde özellikle sosyal medyanın, bazı siyasi parti ve yerel yönetimlerin de etkisi söz konusudur. Medyanın toplumda yarattığı algı, bazı yerel yönetimlerin göçmenler aleyhine hayati zorlaştıran politikaları göçmenleri geri dönüşe zorlayan gelişmeler arasındadır. Buna ek olarak göçmen karşıtı kesimler ülkenin dili, kültürü, maddi ve manevi değerleri üzerinde olumsuz etkileri nedeniyle de göçmenlerin geri gönderilmesi gerektiğini savunmaktadır. Tüm bu gelişmeler Türkiye’de göçmen sorununa daha geniş ve kapsamlı bir bakış açısı geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir (İçduygu ve Şimşek, 2016, s. 65).

Bu bakış açısının gelecekte uyum politikalarına katkı sunacağını vurgulayan İçduygu ve Şimşek’e (2016) göre önceki entegrasyon süreçlerinden farklı olarak, Suriyeli göçmenlerin ve mültecilerin eğitim sistemine ve sağlık hizmetlerine erişimde ve istihdam edildiklerinde bile uygun konut edinmede engellerle karşılaştığını göstermiştir (s. 65-66). Türkiye’nin vatandaşlarına oranla daha fazla riskle karşılaşmış olan mülteciler özellikle yüksek bir dışlanma riskine de ma-

ruz kalmaktadırlar. Bu nedenle, yerleşik kapsamlı entegrasyon politikalarının, özellikle eğitim, sağlık ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak için göçmen ve mültecilere hitap etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda (1) Suriyeli mülteciler, öğrencilerin kayıt işlemlerine dair resmî prosedürleri gösteren açık bir düzenlemenin olmaması nedeniyle, çocuklarını devlet okullarına kaydettirmekte zorluklarla karşılaştıkları için bu sorunların önüne geçilmelidir, (2) barınma sorunlarının giderilmesi adına kamu tarafından finanse edilen bir barınma mekanizması oluşturulmalı, (3) sağlık konusunda salgın hastalıklar dâhil tüm sağlık hizmetlerinden faydalanabilme yolunda adımlar atılmalıdır. Çünkü Suriye’de koşulların kısa vadede iyileşmeyeceği öngörülmektedir. Bu durumda da toplumsal uyum konusunda yeni politikalara ağırlık verilmesi bir zorunluluk hâline gelmektedir.

Sonuc

Çalışmada uluslararası göçe neden olan çatışma ve savaş gibi zorunlu nedenler üzerinde durulmuştur. Elde edilen verilere göre, ülkeler arasında yaşanan savaşlar ile ülke içinde yaşanan iç çatışmalar, mezhep çatışmaları, terör olayları, siyasi istikrarsızlık, baskıcı rejimler, küresel iklim krizi insanları göç etmeye zorlamıştır. Bu kapsamda uluslararası göçün zorunlu nedenleri ve bu nedenlerin güvenlik sorunu olarak görülmesinde etkili olan süreçler üç dönemde ele alınmıştır. Birinci dönem 1980 ve sonrasını kapsamaktadır. İkinci dönem 11 Eylül 2001 saldırısıyla başlamıştır. Üçüncü dönemin başlangıcı ise 2010 yıllarında Ortadoğu’da Arap Baharı’na bağlı olarak ortaya çıkan iç çatışma ve kargaşalara denk gelmektedir. Günümüzde göçlerin güvenlik sorunu olarak görülmesinde Suriyeli göçmenlerin etkisi fazladır. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç karışıklıklardan dolayı göç etmek zorunda kalan milyonlarca göçmen, Türkiye, Ürdün ve Lübnan başta olmak üzere birçok coğrafyayı etkileyerek, toplumsal yapının bütün alanları üzerinde etkili olmuştur. Avrupa ve Amerika ülkelerini de etkilemeye başlayınca, göçmen hakları, egemenlik, vatandaşlık, güvenlik, insan hakları ve sınır güvenliği gibi kavramlar yeniden tartışmaya açılmıştır. Ülkelerin göçe karşı aldıkları önlemler, siyasi gelişme ve ülke çıkarları ile göç karşıtlığına dair politikalar sonucunda göç güvenikleştirilmiştir. Bu durumda da göçü güvenikleştiren birçok etmen ortaya çıkmıştır.

Uluslararası göçlerin güvenlik sorunu olarak görülmesiyle yeni bir sürece girilmiştir. Yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve birçok dışlayıcı unsur çerçevesinde “ötekileştirilen” göçmenler bir kez daha insan hakları kapsamında ele alınmıştır. Çünkü göçün güvenikleştirilmesi sonucu göçmenlere yönelik insan hakları ihlalleri yaşanmıştır. Her ne kadar göçmenlerin haklarını koruyan uluslararası sözleşmeler olsa da devletlerin çoğu göçü terör, şiddet, insan kaçakçılığı, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı bağlamında değerlendirerek zaman zaman hak ihlallerini meşrulaştırmıştır. Hatta çoğu zaman evrensel ilkeleri görmezden gelebilmişlerdir. Ayrıca sınırların kapatılması, duvarların örülmesi ve sınır güvenlik önlemlerinin alınması sonucunda özellikle Avrupa ve Amerika’da göçmenlerin sığınma hakları engellenmiş, göç kriminalize edilmiştir.

Tüm bu gelişmeler ışığında göç süreci ve devletlerin uyguladığı politikaları ikiye ayırmak mümkündür. Bu politikalardan ilki dışlayıcı unsurları ve göçmen karşıtlığını kapsarken, ikincisi de göçü bir insanlık dramı olarak gören, göçmen haklarını insan hakları bağlamında ele alan yaklaşım olmuştur. İkinci yaklaşım kapsamında her türlü insani yardım sağlanarak göçmenlerin güvenliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu da insan hakları taleplerinin gelişmiş ülkelerin birçoğundan makul bir karşılık aldığına göstergesi olarak kabul edilebilir.

Ayrıca göçlerle ilgili klasik güvenlikleştirici politikalar şimdiye kadar geçerli olsa da bundan sonra bireyi merkeze alan güvenlik anlayışlarının ön planda olacağı görülmektedir. Çünkü güvenlik devlet sınırları ve sistemleri kadar bireyleri de ilgilendirmektedir. Göçmenler açısından değerlendirildiğinde temel hakları merkeze alan bir politika benimsenmelidir.

Devletler göçmenlere yönelik ulusal egemenlik anlayışını öncelikli kılsa da yükselen evrensel insan hakları, göçmen haklarına saygı duyma zorunluluğunu getirmiştir. Uluslararası kuruluşlar ve örgütler de bunu destekler niteliktedir. Bu özelliğiyle de çifte standart uygulamak yerine, yasal çerçeveyi uygulamada aktif kılacak ve takibi sağlayacak sistemler oluşturulmalıdır. Nitekim Nuhoğlu Soysal'ın (2021) ifade ettiği gibi “ulusal ve ulus-ötesi aktörler tarafından savunulan ve uygulanan insan hakları ilkesi, küresel çerçevede ulusal egemenlikle eşit öneme sahiptir İnsan hakları nosyonu, sistemleştirilmiş soyut bir bireylik kavramı olarak, dünya kültürünün her yerine nüfuz eden bir unsur hâline gelmiştir.” (s. 19).

Uzun yıllardan beri devam eden yabancı düşmanlığına ek olarak ortaya çıkan “göç fobisi”, “göçmen karşıtlığı” (anti-immigration) ve nefret söylemleri toplumsal çatışmayı derinleştirmektedir. Bunların engellenmesi adına kamuoyu oluşturup, medyanın ayrıştırıcı dilinin ortadan kaldırılması için çaba sarf edilmelidir. Nefret suçları ile ilgili olarak Öz Yıldız (2017) bu türden suçların kişi güvenliğine karşı bir tehdit oluşturmasının yanı sıra radikalleşmeye varacak kitlesel çatışma ve şiddet potansiyeli barındırdığını bunun da pek çok demokratik ülke için önemli bir sorun olduğunu belirtmektedir (s. 105). Polis Akademisi tarafından yayınlanan Göç ve Uyum başlıklı raporun (Taştan vd., 2018, s. 51) sonuç ve öneriler kısmında, Suriyelilere yönelik ev sahibi toplumda ciddi kaygıların olduğu ancak bu kaygıların büyük bir kısmının gerçekçi temellerden yoksun olduğu belirtilmektedir. Aynı raporda Suriyelilerle ilgili yanlış veya yalan bilgilerin gündeme sürekli sunulmasının göçmenlere karşı nefret duygusunun oluşturulmasına zemin hazırladığı da vurgulanmaktadır.

Türkiye ile Avrupa ve Amerika'nın göçmen korkularını aynı kategoride değerlendirmemek gerekmektedir. Türkiye dil, kültür ve ekonomik kaygıyı baz alırken, Avrupa ve Amerika olaya daha çok “terör tehdidi” ve “İslamofobi” çerçevesinde bakmaktadır. Örneğin kimi zaman Suriyelilere açık kapı politikası uygulanırken, Afganistan'dan gelenlerin “terör” kapsamında ele alınması güvenliğin ön planda tutulduğunu göstermektedir.

Erdoğan'ın (2020) Suriyeliler Barometresi, Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi adlı araştırma verilerine göre Suriyeli göçmenlerin tehdit olarak görülmesindeki en büyük etkenlerden biri Suriyelilerin büyük bir kısmının artık geri dönmek istememeleridir (s. 177). Nitekim Suriye'de koşullar uzun vadede olgunlaşmayacak gibi gözüktüğünden, uyum ve adaptasyona yönelik projelere ağırlık verilmelidir. Burada sivil toplum örgütleri ile yerel yönetimler daha aktif kılınmalıdır. Suriyelilerin ülkelerine dönüşü şimdilik mümkün gözükmeyeceği için kısa, orta ve uzun vadede haklar (istihdam, uyum, sağlık, eğitim, ekonomi, siyasal katılım, vatandaşlık) bağlamında bir politika belirlenmelidir. Ayrıca göçmenlerle ilgili atılacak adımlar ve değişikliklerin toplumun genelini kapsayacak şekilde olması önem arz etmektedir.

Göçmenler güvenlik sorunu olarak görülürken, sıradan herhangi bir suça bulaşmamış, zorunlu durumlar nedeniyle göç eden göçmenler ile uyuşturucu ve silah kaçakçıları, insan tacirleri vb. organize suça bulaşmış göçmenler aynı kategoride değerlendirilmemelidir.

Kalkınma planlaması yapılırken Suriyeli göçmenler de bu kapsamda değerlendirilmeli; yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri sürece dâhil edilerek göçmenlere yönelik destek projelerinin geliştirilmesine ağırlık verilmelidir.

Kaynaklar

Akçapar, Ş. K. (2012). Uluslararası göç alanında güvenlik algılamaları ve göçün insani boyutu. S. G. I. Öner, N. A. Ş. Öner (Ed.), *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar Tartışmalar* içinde (ss. 563-576). İstanbul: İletişim Yayınları.

BBC News (2016, 20 Haziran). *BM: Türkiye en çok mülteciye ev sahipliği yapan ülke*. 20.06.2016 tarihinde https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160620_bm_multeci. adresinden edinilmiştir.

Benhabib, (2006). *Ötekilerin hakları* (B. Akkıyal, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Betts, A. (2017). *Zorunlu göç ve küresel politika* (S.M. Türkaslan, Çev.). Ankara: Hece Yayınları.

Canatan, K. (2020). *Toplumsal değişim perspektifinde göç sosyolojisi*. Ankara: Eski Yeni Yayınları.

Cebeci, M. (2013). The european union and weapons of mass destruction terrorism. *Defence Against Terrorism Review*, 5 (1), 57-61.

CNN Türk (2021, 21 Ağustos). *Türkiye, doğu sınırına hem görünür hem görünmez duvar çekiyor*. 21.08.2021 tarihinde <https://www.cnntrk.com/dunya/turkiye-dogu-sinirina-hem-gorunur-hem-gorunmez-duvar-cekiliyor>. adresinden edinilmiştir.

Concern (2022, 8 Nisan). *Refugee vs. IDP vs. Migrant... what's the difference?*. 08.04.2022 tarihinde <https://www.concernusa.org/story/refugee-migrant-asylum-seeker-idp-difference/>. adresinden edinilmiştir.

Department of State USA (2021). *Trafficking in persons report*. 08.04.2022 tarihinde https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/07/TIP_Report_Final_20210701.pdf. adresinden edinilmiştir.

Douzinas, C. (2017). *İnsan hakları ve imparatorluk*, (K. Akbaş ve R. Sağlam, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erbaş, H. (2019). *Gidişlerden kaçışlara göç ve göçmenler, kuram, yöntem ve alan yazıları*. Ankara: Phoenix Yayınları.

Erdener, (2020). Göçmenlik, mültecilik ve değişen “uyum” anlayışı. S. Sallangül, S. Dedeoğlu ve Ö. K. Nizam (Ed.), *Türkiye’de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum* içinde (ss. 21-37). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler, toplumsal kabul ve uyum*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.

Erdoğan, M. M. (2020). *Suriyeliler barometresi, Suriyelilerle uyum içinde yaşamın çerçevesi*. Ankara: Orion Kitabevi.

Euronews (2021a, 21 Ağustos). *Yunanistan göç akımına karşı Türkiye sınırında inşa ettiği 40 kilometre uzunluğunda duvarı tamamladı*. 21.08.2021 tarihinde <https://tr.euronews.com/2021/08/21/yunanistan-goc-ak-m-na-kars-turkiye-s-n-r-nda-insa-ettigi-40-kilometre-uzunlugunda-duvar-t> adresinden edinilmiştir.

Euronews (2021b, 5 Kasım). *Litvanya Belarus’tan gelen göçmen akını durdurmak için çelik duvar inşaatına başladı*. 05.11.2021 tarihinde <https://tr.euronews.com/2021/11/05/litvanya-belarus-tan-gelen-gocmen-ak-n-n-durdurmak-icin-celik-duvar-insaat-na-baslad> adresinden edinilmiştir.

Giddens, A. (2012) *Sosyoloji*. (C. Güzel vd., Çev.) Ankara: Kırmızı Yayınları.

Goodman, J. ve Luxen, M. (2019, Ocak 9). Reality Check. *BBC News*. 09.01.2019 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46804549> adresinden edinilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2014) *Geçici koruma yönetmeliği*. 04.08. 2022 tarihinde <https://www.goc.gov.tr> adresinden edinilmiştir.

Göç İdaresi Başkanlığı (2019). *Geçici koruma yönetmeliği*. 04. 08. 2022 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeliği> adresinden edinilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2020). *2020'nin Türkiye insan ticaretiyle mücadele yıllık raporu*. 04.08. 2022 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadele-yillik-raporlari> adresinden edinilmiştir.

Grant, (2011). The Recognition of migrants' rights within the un human rights system, the first 60 years. In M. Dembour, T. Kelly (Eds.), *Are human rights for migrants? Critical reflections on the status of irregular migrants in Europe and the United States* (pp. 1-38). New York: Routledge.

Hammarberg, T. (2012). *Avrupa'da insan hakları*, (A. Ekmekçi, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Human Rights Watch (2016). *World report*. 10.04.2022 tarihinde https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/wr2016_web.pdf adresinden edinilmiştir.

IOM (2011). *World migration report 2011*. 10.04. 2022 tarihinde <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2011> adresinden edinilmiştir.

IOM (2021). *World migration report 2020*. 11.04.2022 tarihinde <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2020-interactive/> adresinden edinilmiştir.

İbrahim, M. (2005). The securitization of migration, a racial discourse. *International Migration*, 43 (5), 163-186.

İçduygu, A., Şimşek, D. (2016). Syrian refugees in Turkey, towards integration policies. *Turkish Policy Quarterly*, 15(3), 59-69.

İçli, T. G. (2016). *Kriminoloji*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

Kapar, R. (2020). Uluslararası sözleşmeler çerçevesinde Türkiye'de düzensiz göçmenlerin ekonomik ve sosyal hakları. S. S. Gül, S. Dedeoğlu, Ö. Kahya Nizam (Ed.), *Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum Geri Dönüş mü Birlikte Yaşam mı?* içinde (ss. 146-173). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Kartal, A. B. (2018). Uluslararası terörizmin değişen yapısı ve terör örgütlerinin sosyal medyayı kullanması, *Suriye'de DAESH ve YPG örneği. Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 14 (27), 39-77.

Kümbetoğlu, B. (2012). Göç çalışmalarında "nasıl" sorusu. S. G. I. Öner, N. A. Ş. Öner (Ed.), *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar Tartışmalar içinde* (ss. 49-88). İstanbul: İletişim Yayınları.

Nuhoğlu Soysal, Y. (2021). *Vatandaşlığın sınırları: Avrupa'daki göçmenler ve ulusötesi üyelik*. Ankara: GAV Perspektif Yayınları.

Oruç, M. (2021). Türkiye'de bulunan Suriyelilerin hukuki statüleri ve sahip oldukları haklar. M. Karakaş, D. Çak (Ed.), *Göç ve Etkileri içinde* (ss. 123-130). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Öner, N. A. Ş. (2012). Göç çalışmalarında temel kavramlar. S. G. I. Öner, N. A. Ş. Öner (Der.), *Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar Tartışmalar içinde* (ss. 13-28). İstanbul: İletişim Yayınları.

Öz Yıldız, S. (2017). Kent güvenliği ekseninde kitlesel göç ve nefret suçları ilişkisi. C. Taştan ve A. Çolpan Kavuncu (Der.), *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar içinde* (ss. 105-118). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Özçürümez, S. İçduygu, A. (2020). *Zorunlu göç deneyimi ve toplumsal bütünleşme*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Özer, E. (2012). *Kimse duymaz, Türkiye'de insan ticareti mağdurları üzerine bir araştırma*. İstanbul: Ayizi Kitap.

Sarp, Ç. (2021). *Sığınmacılık açmazı-zorunlu göç sosyolojisi üzerine nitel bir araştırma*. Ankara: Orion Yayınları.

Sayın, H. (2019). *Uluslararası göç ve uluslararası güvenlik*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol (2003). *TBMM Arşivi*. 13.06.2022 tarihinde <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4803.html> adresinden edinilmiştir.

Taş, E. N. (2020, Aralık). Göçün güvenlikleştirilmesi çerçevesinde Meksika duvarı örneği. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı: Göç*, 59-70.

Taştan, C., İrdem, İ. ve Özkaya, Ö. (2018). *Politika ve uygulama boyutlarıyla göç ve uyum*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Telatar, G. (2019). Göç ve güvenlik, kavramsal ve teorik bir analiz. G. Teleatar, U.Kedikli (Ed.), *Uluslararası Göç ve Güvenlik* içinde (ss. 7-38). Ankara: Nobel Yayınları.

UNHCR (1951). *Convention and protocol relating to the status of refugees*. 13.06. 2022 tarihinde <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10> adresinden edinilmiştir.

UNHCR (2016). *Mülteciler ve göçmenler için new york deklarasyonu*. 16.06. 2022 tarihinde <https://www.un.org/en/> adresinden edinilmiştir.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 6458 (2013). *Mevzuat bilgi sistemi*. 17.06. 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6458&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden edinilmiştir.

Williams, P. (2008). *Security studies as an introduction*. New York: Routledge.